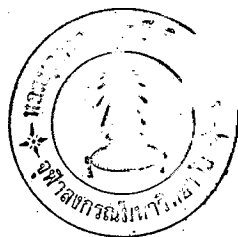

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาของปัญหา

ปัจจุบันจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยมีห้องสมุดรวม 29 แห่ง คือ หอสมุดกลาง หอสมุดคณะ หอสมุดแผนกวิชา หอสมุดสถาบันและศูนย์เอกสารประเทศไทย ในด้านการบริหารงานห้องสมุดเป็นแบบกระจายอำนาจทั่วให้ห้องสมุดต่าง ๆ มีอิสระในการดำเนินงานเป็นเอกเทศ แต่ฐานะห้องสมุดไม่ได้เป็นหน่วยงานอิสระจึงทำให้มีปัญหาคานบุงคลากร การดำเนินงาน บริการและงบประมาณ ในค่านงบประมาณนั้นห้องสมุดส่วนใหญ่ได้รับเงินค้ำยารุงการศึกษาคจากรายหัวนิสิตซึ่งไม่เพียงพอในการดำเนินงานห้องสมุดอย่างมีประสิทธิภาพ การที่มีงบประมาณจำกัดทำให้ห้องสมุดส่วนใหญ่ประสบปัญหาหนังสือและเอกสารไม่เพียงพอในการให้บริการ ตลอดจนการขาดแคลนครุภัณฑ์ด้วย

ส่วนในคานบุงคลากรห้องสมุดในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยมีทั้งบรรณารักษ์ที่มีคุณวุฒิและไม่มีคุณวุฒิวิชาบรรณารักษศาสตร์ หอสมุดบางแห่งมีบรรณารักษ์ที่มีคุณวุฒิแต่ไม่สามารถจะบริหารงานให้ห้องสมุดก้าวหน้าเท่าที่ควร เพราะมีปัญหาคานบุงคลากร บุงคลากรและงบประมาณ และห้องสมุดส่วนมาก เป็นห้องสมุดแผนกวิชาซึ่งมีอาจารย์แผนกวิชาซึ่งไม่มีคุณวุฒิทางวิชาบรรณารักษศาสตร์ทำหน้าที่บรรณารักษ์และสอนด้วย ทำให้มีเวลาไม่เพียงพอในการบริหารงานห้องสมุดได้เต็มที่

สำหรับคานบริการนั้น เนื่องจากงบประมาณของห้องสมุดส่วนใหญ่มีไม่เพียงพอจึงทำให้ต้องจำกัดการให้บริการ หอสมุดบางแห่งซึ่งส่วนใหญ่เป็นห้องสมุดแผนกวิชาจะมีบริการจ่าย-รับเท่านั้น สำหรับในคานอาคารห้องสมุดมีเพียงไม่กี่แห่งเท่านั้นที่มีอาคารเอกเทศ ห้องสมุดส่วนใหญ่ประสบปัญหาอาคารคับแคบไม่เหมาะสมที่จะเป็นห้องสมุด ทั้งนี้เนื่องจากการสร้างอาคารเรียนไม่ได้เตรียมการวางแผนห้องสมุดด้วย จากลักษณะดังกล่าวข้างต้นจึงทำให้เกิดปัญหาการบริหารงานของห้องสมุดในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและเป็นสาเหตุที่ห้องสมุดไม่เจริญก้าวหน้าเท่าที่ควร

เนื่องจากปัญหาในด้านการบริหารงานของหอสมุดของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยยังไม่มีผู้วิจัยมาก่อน ดังนั้นการศึกษาเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาตลอดจนการดำเนินงาน การให้บริการของหอสมุดในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยจึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจมาก เพราะเมื่อทราบปัญหาต่าง ๆ ที่เป็นอุปสรรคในการดำเนินงานแล้วจะได้นำข้อบกพร่องมาแก้ไขให้เกิดประโยชน์แก่หอสมุดในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยได้ นอกจากนี้ยังเสริมสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างหอสมุดในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยให้ดียิ่งขึ้นเพื่อที่จะได้เกิดความร่วมมือกันในการแลกเปลี่ยนหนังสือ วารสาร หรือการยืมระหว่างหอสมุดให้มากขึ้น ซึ่งจะเป็นการประหยัดรายจ่ายของมหาวิทยาลัยได้ทางหนึ่งด้วย และจะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาด้านวิชาบรรณารักษศาสตร์ต่อไป จึงนับได้ว่าเป็นเรื่องที่ควรแก่การศึกษาเป็นอย่างยิ่ง

การสำรวจรายงานอื่นที่เกี่ยวข้อง

ในเรื่องเกี่ยวกับหอสมุดในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยได้มีผู้ทำการศึกษามากบ้างแล้ว โดยได้ศึกษาพร้อมกับเรื่องอื่น ๆ ซึ่งมีรายละเอียดต่อไปนี้คือ

ในปีพุทธศักราช 2497 เซอร์ชาร์ลส์ ดาร์วิน (Sir Charles Darwin) ได้ทำการสำรวจจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและพบว่า หอสมุดของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยยังเป็นหอสมุดที่ไม่สมบูรณ์ นอกจากนั้นยังได้ให้ความเห็นเรื่องหอสมุดอื่น ๆ ว่า หอสมุดส่วนมากรวบรวมหนังสือเก่า ๆ ไว้มาก แต่หนังสือและวารสารใหม่ ๆ หาได้ยาก เนื่องจากขาดงบประมาณที่จะจัดซื้อ การเก็บรวบรวมก็มีได้ดำเนินการจัดหอสมุดตามระบบใดระบบหนึ่งโดยเฉพาะ แต่มีบางแห่งที่ใช้เงินทุนสำหรับซื้อหนังสือไม่หมด บัตรรายการของหอสมุดต่าง ๆ ยังไม่มีระเบียบ ฉะนั้นจึงทำให้การค้นหาหนังสือในหอสมุดต่าง ๆ ลำบากมาก เซอร์ชาร์ลส์ ดาร์วิน ได้เสนอความคิดเห็นว่า ควรจะแก้ไขสถานการณ์เหล่านี้ โดยไม่เพียงแต่จัดส่งบรรณารักษ์ไปศึกษาต่อต่างประเทศเท่านั้น แต่ควรดำเนินนโยบายให้ดีกว่านั้น เช่น ควรมีผู้เชี่ยวชาญมาแนะนำและชี้ให้เห็นวิธีการจัดหอสมุดที่ถูกต้องโดยร่วมกับผู้

ผู้เชี่ยวชาญด้านห้องสมุดของไทย¹

ในปีพุทธศักราช 2499 ดร. เรย์มอนด์ ซี กิบสัน (Dr. Raymond C. Gibson) ที่ปรึกษาจากมหาวิทยาลัยอินเดียนา (Consultant Indiana University Contract) เป็นผู้หนึ่งที่ให้ความคิดเห็นว่า ควรยกมาตรฐานของห้องสมุดมหาวิทยาลัย โดยเฉพาะห้องสมุดกลางให้ดีขึ้น ดร. กิบสันได้มาทำการสำรวจสภาพลงกรมมหาวิทยาลัยและได้เขียนรายงานการสำรวจไว้ในบทที่ 3 บทบาทที่ 7 เกี่ยวกับห้องสมุดมหาวิทยาลัยและห้องสมุดคณะว่า ปัญหาสำคัญที่สุดปัญหาหนึ่งซึ่งมหาวิทยาลัยประสบอยู่ในการผลิตหนังสือและบันทึกให้เป็นผู้มีความรู้ความสามารถอย่างแท้จริงคือ การขาดหนังสือและอุปกรณ์การสอนที่เป็นภาษาไทย ที่ห้องสมุดได้สร้างเสร็จแล้วแต่ยังไม่เพียงพอในปริมาณที่สมควร คณะคณบดีและผู้บริหารของมหาวิทยาลัยจำเป็นต้องตัดสินใจว่าจะพัฒนาห้องสมุดมหาวิทยาลัยหรือจะปรับปรุงห้องสมุดคณะให้เจริญ ห้องสมุดควรจะได้รับกาปรับปรุงเพื่อสนองความต้องการของแต่ละแผนกในมหาวิทยาลัยซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ

วัสดุอุปกรณ์สำหรับการสอนและการวิจัยควรเพิ่มขึ้นและควรให้ทันสมัยอยู่เสมอ ไม่ควรมีเพียงสิ่งพิมพ์อย่างเดียว แต่ควรมีฟิล์มภาพยนตร์ ฟิล์มสตริป สไลด์ เครื่องบันทึกและเครื่องถ่ายภาพ แผนที่ ลูกโลก รูปภาพ ฯลฯ ให้อยู่ในสถานที่และสภาพที่พร้อมที่จะใช้ได้ทันที

ห้องสมุดควรมีบรรณารักษ์และผู้ช่วยบรรณารักษ์ที่สามารถ ซึ่งจะต้องทำงานร่วมกับอาจารย์ในคณะในการคัดเลือกและจัดหาวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ให้แก่ห้องสมุดและจัดรวบรวมอุปกรณ์ต่าง ๆ เหล่านี้กันอย่างถูกต้องและเหมาะสม ตรงกับนโยบายและการบริหารของมหาวิทยาลัยด้วย

ดร. กิบสันได้ขอเสนอแนะไว้ดังนี้คือ เจ้าหน้าที่ฝ่ายบริหารของห้องสมุดควรจะได้รับกาแต่งตั้งให้เป็นผู้อำนวยการห้องสมุด และเจ้าหน้าที่ห้องสมุดควรจะได้รับกาฝึก

¹Sir Charles Darwin, Report of Sir Charles Darwin to UNESCO on Science in Thailand (Bangkok: Chulalongkorn University, 1954), p.1.

อบรมให้รู้จักจักและปรับปรุงวัสดุอุปกรณ์ของหอสมุดมหาวิทยาลัย และควรสอนวิชาบรรณารักษศาสตร์ให้แก่บุคคลอื่นที่จะทำงานในหอสมุดอื่น ๆ ในประเทศไทย นอกจากนี้ควรรักษฐานะของหอสมุดมหาวิทยาลัยให้เทียบเท่าคณะหนึ่งของมหาวิทยาลัยด้วย²

ในปีพุทธศักราช 2507 สมจิตต์ ปิยธรรม ได้ทำการสำรวจเรื่องนิติตจุพาลงกรณมหาวิทยาลัยกับหอสมุดกลาง โดยออกแบบสอบถามนิติตและค้นคว้าจากเอกสาร เพื่อให้ทราบถึงการใช้และทัศนคติของนิติตที่มีต่อหอสมุดกลาง ได้พบว่า นิติตยังใช้หอสมุดกลางน้อยมาก และยังไม่สนใจวิธีการใช้ของหอสมุดอย่างถูกต้อง ผู้สำรวจได้เสนอข้อคิดเห็นว่า ควรจัดให้มีการสอนวิชาบรรณารักษศาสตร์แก่นิติต ทั้งนี้เพื่อให้นิติตรู้จักใช้หอสมุดและมองเห็นคุณค่าของหนังสือที่จะช่วยในการค้นคว้าได้มากยิ่งขึ้น และเนนให้เห็นว่าการศึกษาในระดับมหาวิทยาลัยนั้นคงจะมีการค้นคว้าด้วย วิธีการสอนของอาจารย์ก็เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่จะส่งเสริมให้นิติตไปใช้หอสมุดมากขึ้น กล่าวคือ ถ้าให้งานนิติตไปค้นคว้า นิติตก็จำเป็นต้องอาศัยหอสมุดมากขึ้น หอสมุดกลางควรมีการสำรวจความคิดเห็นของนิติตเป็นประจำด้วย ทั้งนี้เพื่อปรับปรุงการบริการต่าง ๆ ให้ดีขึ้น³

ในปีเดียวกันนั้นเอง พรทิพย์ มานะวุฒท์ ได้ทำการสำรวจการใช้หอสมุดของนิติตคณะครุศาสตร์ เพื่อต้องการทราบว่านิติตได้ประโยชน์จากหอสมุดมากน้อยเพียงใด และหอสมุดได้ให้บริการแก่นิติตอย่างไรบ้าง ผลที่ได้ปรากฏว่านิติตคณะครุศาสตร์ใช้หอสมุดคณะกันมาก นิติตใช้หนังสือภาษาอังกฤษมากกว่าภาษาไทย อาจจะเป็นเพราะคำภาษาไทยหายาก หรือเป็นเพราะจำนวนหนังสือภาษาอังกฤษมากกว่าภาษาไทย นิติตยืมหนังสือ

²Raymond C. Gibson, Report on Servey of Chulalongkorn University with Special Emphasis on Teacher Education (Bangkok: Chulalongkorn University, 1957), pp. 41-2.

³สมจิตต์ ปิยธรรม, "การสำรวจเรื่องนิติตจุพาลงกรณมหาวิทยาลัยกับหอสมุดกลาง" (วิทยานิพนธ์ปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย, 2507) (อักษำเนา).

ทางคานวิชาการจากห้องสมุดมาก สรุปได้ว่า ห้องสมุดคณะครุศาสตร์ได้ให้บริการแก่นิสิตที่
พอสมควร⁴

ในปีพุทธศักราช 2508 รัตนา โทศภวานนท์ ได้ทำวิทยานิพนธ์เรื่องความสนใจ
ในการอ่านหนังสือของนิสิตคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อให้ทราบว่ามีความ
สนใจในการอ่านหนังสือประเภทใด มากน้อยเพียงใด และห้องสมุดคณะครุศาสตร์มีส่วนช่วย
ส่งเสริมการอ่านหนังสือของนิสิตบางหรือไม่ สรุปผลได้ว่า นิสิตมีทัศนคติที่ดีต่อการอ่านหนังสือ
และเห็นว่าการอ่านหนังสือคือสิ่งที่มีประโยชน์ ส่วนใหญ่สนใจอ่านหนังสือพิมพ์มากที่สุด นิสิต
มีความคิดเห็นว่า ห้องสมุดคณะครุศาสตร์ให้บริการดีพอใช้⁵

ในปีเดียวกันนั้นเอง สมพิศ กฤตติกากุล ได้ทำวิทยานิพนธ์เรื่องความสนใจในการ
อ่านหนังสือของนิสิตชั้นปีที่ 1-5 คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อที่
จะสำรวจความสนใจในการอ่านหนังสือของนิสิตในคณะ และเพื่อทราบทัศนคติของนิสิตที่มีต่อ
ห้องสมุดคณะ ทั้งในค่านสภาพทั่วไป และบริการของเจ้าหน้าที่ด้วย สรุปผลได้ว่า นิสิตมี
ทัศนคติที่ดีต่อการอ่านหนังสือ และการอ่านหนังสือในหมวดศิลป์มากที่สุด แต่ห้องสมุดมีหนังสือ
ให้นิสิตอ่านน้อยไป⁶

⁴พรทิพย์ มานะบุษย์, "การสำรวจการใช้ห้องสมุดของนิสิตคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2500-2506" (วิทยานิพนธ์ปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2507) (อักษำเนา).

⁵รัตนา โทศภวานนท์, "ความสนใจในการอ่านหนังสือของนิสิตคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย" (วิทยานิพนธ์ปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2508) (อักษำเนา).

⁶สมพิศ กฤตติกากุล, "ความสนใจในการอ่านหนังสือของนิสิตคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ชั้นปีที่ 1-5" (วิทยานิพนธ์ปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2508) (อักษำเนา).

ในปีพุทธศักราช 2509 ศาสตราจารย์มูดี อี ไพรเออ (Professor Moody E. Prior) ที่ปรึกษามลนิธิรอกกีเฟลเลอร์ โคเขียนรายงานเกี่ยวกับบัณฑิตศึกษาในประเทศไทย ในส่วนที่เกี่ยวกับห้องสมุดนั้น ศาสตราจารย์มูดีกล่าวว่า ห้องสมุดมหาวิทยาลัยส่วนใหญ่มีหนังสือน้อยและการบริการมีจำกัด ซึ่งเหตุนี้อาจจะทำให้อาจารย์และนักศึกษาไม่ออกไปใช้ เพราะไม่มีหนังสือที่ต้องการ นอกจากนี้เกี่ยวกับการจัดระเบียบห้องสมุดยังไม่ดีพอ ห้องสมุดยังแบ่งออกเป็นหอสมุดกลาง หอสมุดคณะ และหอสมุดแผนกวิชา ทำให้หนังสือต่าง ๆ กระจุกกระจายและทำให้มีปัญหาในเรื่องงบประมาณอีกด้วย ปัญหาของห้องสมุดอีกประการหนึ่งคือ ปัญหาเกี่ยวกับงานเทคนิคของห้องสมุด สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้เป็นอุปสรรคในการดำเนินงานของบัณฑิตศึกษาในประเทศไทย ศาสตราจารย์มูดีโคเสนอแนะว่า ห้องสมุดควรได้รับการปรับปรุงให้ได้มาตรฐานและมีบริการที่มีประสิทธิภาพ⁷

ในปีพุทธศักราช 2510 สุภาพ นิลไพรัช โคทำการสำรวจการใช้ห้องสมุดคณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ ปีพุทธศักราช 2506-2510 เพื่อให้ทราบว่าห้องสมุดคณะแพทยศาสตร์มีลักษณะและได้ปฏิบัติหน้าที่สมตามความมุ่งหมายที่วางไว้หรือไม่ และเพื่อสำรวจความคิดเห็นของนักศึกษาแพทย์เกี่ยวกับสภาพทั่ว ๆ ไปของห้องสมุด ทั้งนี้เพื่อปรับปรุงห้องสมุดให้ดีขึ้น โดยสรุปว่า นิสิตพอใจในการใช้ห้องสมุดอ่านหนังสือมากกว่าวารสาร ซึ่งมีมากถึง 300 รายการ ห้องสมุดต้องการขยายอาคาร เพิ่มครุภัณฑ์และอื่น ๆ ให้มากขึ้น ผู้วิจัยโคโคเสนอแนะเกี่ยวกับคณาจารย์ว่า ควรเฝ้าการขยายอย่างรวดเร็วของห้องสมุดไว้ด้วย ควรมีการสอนการใช้ห้องสมุดและควรให้บรรณารักษ์มีส่วนร่วมในการประชุมคณะกรรมการประจำคณะด้วย⁸

⁷ Moody E. Prior, Report on Graduate Education in Thailand (Bangkok: National Education Council, 1966), pp. 1-23.

⁸ สุภาพ นิลไพรัช, "การสำรวจการใช้ห้องสมุดคณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ ปี พ.ศ. 2506-2510" (วิทยานิพนธ์ปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย) (อัครสำเนา).

ปีการศึกษา 2511 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้ทำการวิจัยเรื่องปัญหาการบริหารแบบรวมอำนาจและกระจายอำนาจของห้องสมุดมหาวิทยาลัยในประเทศไทย โดยการออกแบบสอบถาม สัมภาษณ์และคนคว่ำจากเอกสารเพื่อให้ทราบปัญหาและข้อดีข้อเสียของการบริหารห้องสมุดมหาวิทยาลัยในประเทศไทย ได้พบว่า มีการบริหารงาน 2 แบบ คือการบริหารงานแบบกระจายอำนาจชนิดให้ความร่วมมือกันที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล และการบริหารงานแบบรวมอำนาจจากงานเทคนิคที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ การใช้ระบบการบริหารงานแบบใดขึ้นอยู่กับฐานะทางกฎหมายของหอสมุดกลาง และระบบการบริหารงานของมหาวิทยาลัยแห่งนั้น ๆ ผู้วิจัยได้เสนอความคิดเห็นว่า กฎหมายห้องสมุดควรได้รับการแก้ไขเกี่ยวกับฐานะและอำนาจหน้าที่ ควรยกฐานะของหอสมุดกลางให้มีฐานะเทียบเท่าคณะหนึ่งของมหาวิทยาลัย และตำแหน่งบรรณารักษ์ควรเป็นตำแหน่งทางวิชาการ เช่นเดียวกับอาจารย์ในคณะ⁹

ในปีพุทธศักราช 2513 คณะกรรมการดำเนินการศึกษาและร่างโครงการพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษาได้สรุปสภาพปัจจุบันและพัฒนาการศึกษาในระดับอุดมศึกษาระหว่างแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ระยะที่ 2 (2510-2515) ว่า มหาวิทยาลัยต่าง ๆ ในประเทศไทยส่วนใหญ่ยังเข้าใจว่าห้องสมุดมีหน้าที่ทางธุรการ และควรมีฐานะเป็นเพียงแผนกหรือกองในสำนักอธิการบดี ทำให้เป็นอุปสรรคแก่การบริหารงานห้องสมุดให้เดินไปตามมาตรฐานสากล ขาดอิสรภาพในการบริหารงานและไม่อาจที่จะบริการให้ทุกฝ่ายอย่างเต็มที่ มีปัญหาเรื่องการจำกัดงบประมาณค่าใช้จ่ายและจำกัดอัตราค่าจ้างบรรณารักษ์ ผลที่ตามมาคือเจ้าหน้าที่ห้องสมุดไม่สามารถปฏิบัติงานที่เป็นหน้าที่ทางวิชาการทางบรรณารักษ์ได้อย่างครบถ้วน ได้แต่ทำงานประจำซึ่งส่วนใหญ่เป็นการส่งข้อหนังสือ ห้ามคัดร่ายการหนังสือ จ่าย-รับหนังสือ ฐานะของหอสมุดกลางของมหาวิทยาลัยจึงยังไม่เข้ามาตรฐานสากล และฐานะ

⁹จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, "ปัญหาการบริหารแบบรวมอำนาจและกระจายอำนาจของห้องสมุดมหาวิทยาลัยในประเทศไทย" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิตศึกษาด้านบริหารการศึกษาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2511) (อัคราเนนา).

ของบรรณารักษ์จึงทำค้อยเพราะไม่ได้เทียบเท่ากับคณาจารย์ ในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มีห้องสมุดกลางและห้องสมุดคณะต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก ซึ่งห้องสมุดแต่ละแห่งมีการบริหารงานเป็นอิสระ ทำให้สิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายและแรงงาน ตลอดจนขาดประสิทธิภาพในการให้บริการห้องสมุด ปัญหาเกี่ยวกับหนังสือปรากฏว่า แต่ละห้องสมุดยังมีจำนวนหนังสือไม่เพียงพอต่อความต้องการของผู้ใช้ห้องสมุดตามมาตรฐานสากล คณะกรรมการชุดนี้ได้เสนอแนะการแก้ปัญหาต่อคณะกรรมการวางแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติในระยะที่สามว่า

- 1) ควรปรับปรุงให้มีห้องสมุดกลางทำหน้าที่เป็นศูนย์รวมการบริหารงานห้องสมุดของมหาวิทยาลัยแต่ละแห่งเพียงห้องสมุดเดียว ส่วนห้องสมุดในคณะและภาควิชาควรจัดให้เป็นห้องสมุดสาขา ทั้งนี้ให้จัดทำสัปดาห์และศูนย์รวมอยู่ที่ห้องสมุดกลาง
- 2) ควรปรับปรุงและยกฐานะตำแหน่งให้บรรณารักษ์มีฐานะสูงขึ้น โดยให้มีฐานะทัดเทียมอาจารย์เช่นเดียวกับบรรณารักษ์มหาวิทยาลัยในต่างประเทศ เพื่อความก้าวหน้าและจักได้เป็นมูลเหตุจูงใจที่จะใ้บรรณารักษ์ทุ่มเทปฏิบัติงานในห้องสมุดมหาวิทยาลัย
- 3) ควรหาทางส่งเสริมให้มีการรวมพลังในรูปการร่วมมือกันระหว่างห้องสมุด เช่น การจัดให้มีสัปดาห์และมีการยืมหนังสือระหว่างห้องสมุดมหาวิทยาลัยด้วยกันเอง
- 4) การจัดสรรงบประมาณให้แก่ห้องสมุดมหาวิทยาลัยควรมีหลักเกณฑ์ โดยพิจารณาถึงลักษณะชนิดของบริการ จำนวนนักศึกษา จำนวนอาจารย์ ระดับปริญญาที่มหาวิทยาลัยเปิดสอน งานวิจัย และควรหาทางจัดสรรงบประมาณให้ได้อย่างน้อยร้อยละ 5 ของงบดำเนินงานแต่ละปีของมหาวิทยาลัย¹⁰

¹⁰ คณะกรรมการดำเนินการศึกษาและร่างโครงการพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา, รายงานฉบับที่ 1 เรื่อง สรุปสภาพปัจจุบันและปัญหาของการศึกษาระดับอุดมศึกษาระหว่างแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมระยะที่ 2 (2510 - 2514) และขอเสนอในการวางแผนที่สาม (พระนคร: สภาการศึกษาแห่งชาติ, 2513), หน้า 26-9.

ในปีพุทธศักราช 2514 คณะกรรมการวิจัยเรื่องมหาวิทยาลัย ไค่ท่าการวิจัย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พบว่า อุปสรรคที่สำคัญยิ่งของการศึกษาในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย คือ การขาดตำราที่จะใช้ประกอบการเรียนการสอน และบริการของห้องสมุดยังไม่กว้างขวางทั่วถึงกัน การแก้ปัญหานี้จะคงทำโดยหาทางจัดให้มีตำราที่จำเป็นจะต้องใช้ประกอบวิชาเรียนให้มีจำนวนมากพอและไม่ล้าสมัยทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ห้องสมุดจะช่วยส่งเสริมในคานนี้ได้มาก โดยการจัดหาตำราที่จำเป็นจะต้องใช้ประกอบการศึกษาค้นคว้าไว้อย่างพร้อมเพรียง และห้องสมุดต่าง ๆ ที่มีอยู่ในมหาวิทยาลัยควรจะรวมกันเข้าอยู่ในระบบการบริหารเดียวกัน หอสมุดกลางของมหาวิทยาลัยควรร่วมมือกับห้องสมุดคณะต่าง ๆ ในการจัดซื้อหนังสือและวารสาร การทำบัตรรายการ ควรประสานงานเพื่อมิให้กองทำงานซ้ำซ้อนกันโดยไม่จำเป็นเพื่อประโยชน์ในการให้บริการได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเพื่อความก้าวหน้าของห้องสมุดทั้งมหาวิทยาลัย หอสมุดกลางควรสามารถให้บริการเวลากลางคืนและวันหยุดราชการได้ควย และควรตั้งอยู่ในศูนย์กลางของมหาวิทยาลัยคือ ใกล้ที่พักอาจารย์และนิสิต กับบริเวณศึกษาส่วนใหญ่ของมหาวิทยาลัยควย¹¹

ดร. ฮวา เวี ลี (Dr. Hwa - Wei Lee) ได้สำรวจห้องสมุดมหาวิทยาลัย 11 แห่งในประเทศไทย รวมทั้งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้สรุปว่า ห้องสมุดมหาวิทยาลัยในประเทศไทยส่วนใหญ่จัดการบริหารแบบกระจายอำนาจ ทำให้สิ้นเปลืองเงินในการจัดหาหนังสือซ้ำซ้อนกันและสิ้นเปลืองเงินในการจ้างบุคลากรที่มีคุณวุฒิ ได้เสนอแนะดังนี้ (1) บรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัยควรรับผิดชอบบริการทั้งหมดของมหาวิทยาลัยและหนังสือทั้งหมดไม่ว่าอยู่ในห้องสมุดคณะใด (2) บรรณารักษ์ควรเป็นกรรมการในสภามหาวิทยาลัยเพื่อทราบโครงการการสอนและการพัฒนาค่านวิชาการ (3) บรรณารักษ์ห้องสมุดคณะควรได้รับการแต่งตั้งจากผู้ที่เป็นบรรณารักษ์ห้องสมุดกลางเสนอโดยปรึกษากับคณบดีหรือหัวหน้าแผนกวิชา (4) ควรมีคณะกรรมการบริหารประกอบควย บรรณารักษ์หอสมุดกลาง อาจารย์

¹¹ คณะกรรมการวิจัยเรื่องมหาวิทยาลัย, การวิจัยขั้นต้นเรื่องจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

(พระนคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2514), หน้า 1-33.

อาวุโส 2-3 คน จากหอสมุดกลางและบรรณารักษ์ห้องสมุดคณะ และมีการประชุมกันเป็นประจำ (5) ควรมีคณะกรรมการที่ปรึกษาของบรรณารักษ์หอสมุดกลาง ประกอบด้วย บรรณารักษ์หอสมุดกลางและอาจารย์คณะต่าง ๆ คณะละ 1 คน ควรมีการประชุมอย่างน้อยปีละครั้ง เพื่อให้คำปรึกษาในค่านโยบาย (6) ถึงแม้ว่าห้องสมุดคณะเป็นผู้เลือกหนังสือที่จะซื้อ แต่หอสมุดกลางควรเป็นผู้จัดหา รวมทั้งจัดหมู่และทำบัตรรายการให้ด้วยเพื่อไม่ให้งานซ้ำซ้อนกัน บรรณารักษ์ห้องสมุดคณะจะได้มีเวลาให้บริการแก่ผู้ใช้ได้เต็มที่ (7) ควรจัดทำสัปดาห์และรวมรายชื่อวารสารในหอสมุดกลาง (8) บรรณารักษ์หอสมุดกลางควรชวนชายให้หอสมุดได้รับเงินงบประมาณ 5-10% ของงบประมาณมหาวิทยาลัย (9) บุคลากรห้องสมุดที่มีคุณสมบัติไม่ว่าจะสอนหรือไม่ก็ตามควรมีสถานภาพเป็นอาจารย์ (10) ห้องสมุดคณะควรให้บริการแก่คณะอื่น ๆ ภายในมหาวิทยาลัยด้วย (11) หอสมุดกลางควรปรับปรุงบริการให้ดีขึ้น (12) การร่วมกันจัดหาหนังสือแต่ละห้องสมุดควรจะเน้นหนักในสาขาวิชาเฉพาะเท่านั้น¹²

ความมุ่งหมายของการวิจัย

ในการเขียนวิทยานิพนธ์เรื่อง "ปัญหาการบริหารงานห้องสมุดในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย" นี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาและรวบรวมเรื่องราวต่าง ๆ เกี่ยวกับการจัดตั้งการบริหารงาน การดำเนินงาน บริการ และปัญหาต่าง ๆ ของห้องสมุดในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งได้แก่หอสมุดกลาง ห้องสมุดคณะ ห้องสมุดแผนกวิชา และห้องสมุดสถาบัน นอกจากนี้จากการวิจัยจะเป็นแนวทางให้ข้อเสนอแนะในการจัดระบบงานห้องสมุดในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยให้เหมาะสมทั้งในด้านการบริหารและการดำเนินงานของห้องสมุด

¹²Hwa - Wei Lee, "Fragmentation of Academic Resource in Thai University Libraries," International Library Review, III (April, 1971), 155-167.

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้าและวิจัย

วิทยานิพนธ์เรื่องนี้จะศึกษาเกี่ยวกับห้องสมุดในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยรวมทั้งสิ้น 29 แห่ง ใ้แก่หอสมุดกลาง 1 แห่ง หอสมุดคณะ 14 แห่ง หอสมุดแผนกวิชา 12 แห่ง หอสมุดของสถาบัน 1 แห่ง และศูนย์เอกสาร 1 แห่ง ในการวิจัยเรื่องนี้ได้นำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามที่ได้รับคืนจากห้องสมุดทั้ง 29 แห่งมาศึกษาปัญหาต่าง ๆ ทั้งนี้เพื่อให้ทราบถึงสภาพการบริหาร การดำเนินงาน ตลอดจนปัญหาโดยทั่วไปที่ห้องสมุดในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยกำลังประสบอยู่ในปัจจุบัน ในการวิจัยนี้จะกำหนดขอบเขตข้อมูลให้อยู่ภายในวันที่ 20 มกราคม 2519

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

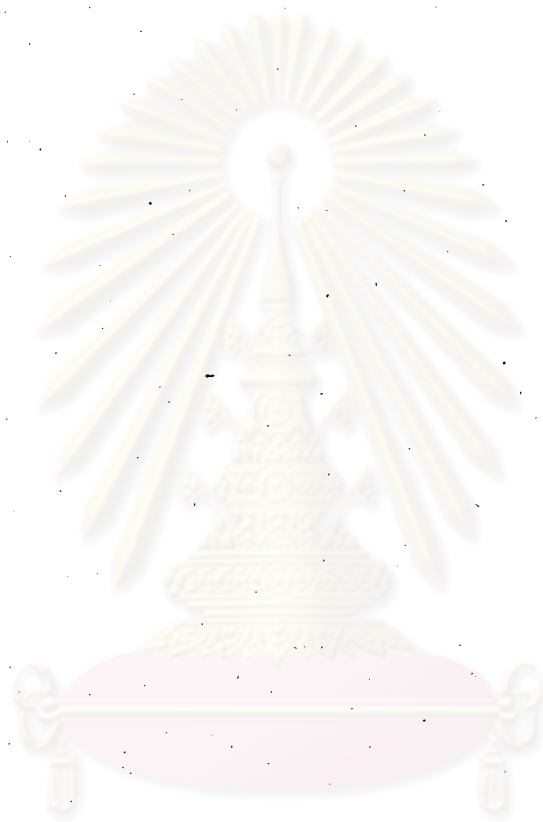
- 1) จะให้ความรู้ในเรื่องระบบการบริหารงานและบริการของห้องสมุดมหาวิทยาลัยทั้งในประเทศไทยซึ่งมีการบริหารงานห้องสมุดที่ดีได้ว่าเป็นแบบอย่างในการดำเนินงานของห้องสมุดนานาชาติ และทั้งในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยด้วย
- 2) จะได้ทราบถึงอุปสรรคในการดำเนินงานของห้องสมุดในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และข้อแก้ไขอุปสรรคต่าง ๆ เหล่านั้น
- 3) จะได้นำข้อเท็จจริงที่ได้จากการศึกษาค้นคว้า ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ตลอดจนหลักเกณฑ์ วิธีการจัดและการดำเนินงานที่ได้ปฏิบัติจนประสบผลสำเร็จมาแล้วในประเทศไทยมาเป็นแนวทางในการพิจารณาแก้ไขปัญหาค้าง ๆ ของห้องสมุดในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และจะได้ใช้ผลการวิจัยนี้เสนอแนะในการปรับปรุงระบบงานของห้องสมุดในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยต่อไป

วิธีดำเนินการค้นคว้าและวิจัย

- 1) ค้นคว้าจากหนังสือ วารสาร และสิ่งพิมพ์อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับห้องสมุดมหาวิทยาลัย ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- 2) สํารวจห้องสมุดโดยส่งแบบสอบถามบรรณารักษ์ห้องสมุดของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 29 แห่ง

3) สัมภาษณ์บรรณาธิการ และบุคคลที่เกี่ยวข้องในการบริหารงานและดำเนินงาน

ห้องสมุด

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย